

Максим СТЕЦЮК,

аспірант,

Віталій МАЗУРИК,

аспірант,

Західноукраїнський національний університет

Богдан ЗВІР,

директор

Дрогобицький механіко-технологічний фаховий коледж

ЕВОЛЮЦІЙНІ АСПЕКТИ ГЕНЕРУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ КОНТРОЛІНГУ

Сучасні умови господарської діяльності, як у національній, так і в міжнародній практиці, передбачають постійне ускладнення параметрів функціонування підприємств, що об'єктивно призводить не лише до формального підвищення значення менеджменту, а й потребує якісної зміни всієї структури і методики системи менеджменту. В умовах жорсткої ринкової конкуренції проблема запобігання банкрутству та уникнення криз все частіше постає перед менеджерами підприємства. У цьому відношенні контролінг є ефективною концепцією економічного управління підприємством, спрямованою на виявлення всіх можливостей і ризиків, пов'язаних з максимізацією прибутку.

Основні параметри контролінгу включають: 1) формування корпоративних стратегічних цілей та встановлення поточних завдань діяльності підприємства; 2) накопичення та достатню обробку інформації для прийняття економічних і раціональних рішень; 3) чітке, економічно обґрунтоване провадження процедур контролю та аналізу.

Належне функціонування системи контролінгу забезпечується реалізацією основних елементів послідовних, чітко сформульованих науково-теоретичних концепцій: 1) визначення поточних і стратегічних завдань діяльності підприємства; 2) встановлення координації та контролю за процесом реалізації кінцевого результату корпоративної діяльності; 3) виявлення причин відхилення фактичних контрольних показників; 4) моніторинг причин відхилення та визначення конкретного винуватця; 5) генерування бізнес-рішень щодо коригування цілей розвитку компанії. На основі розглянутої концептуальної моделі контролінгу можна вважати, що вона орієнтована на різні функції управління шляхом інтеграції традиційних методів обліку, аналізу, планування та контролю в одну систему для досягнення інтеграції та обробки даних з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Концепцію контролінгу, таким чином, можна ідентифікувати як синтез елементів обліку, аналізу, контролю та планування, практична реалізація яких забезпечує мету оперативного і стратегічного управління альтернативними методиками в досягненні базових корпоративних цілей і результатів діяльності бізнесу.

Зацікавленість контролінгом як одним із нових напрямів інформатизації та економічного розвитку підприємства зумовлений появою великої кількості фінансово-бухгалтерської перекладної літератури. Водночас існує значна неоднозначність у тлумаченнях, що описують внутрішній зміст поняття, наприклад: управлінський облік, контролінг, внутрішній облік. Деякі автори та перекладачі вважають дане поняття однозначним за сутністю, а інші – ні. Зрозуміло, що поняття і терміни не повинні бути відірвані від національної специфіки. Хоча дефініція контролінг походить від англійського «to control», в більшості англійських країн використовується економічна категорія «управлінський облік», проте співробітників, чий обов'язок полягає у створенні інформації для потреб управління, називають контролерами. У теорії та практиці менеджменту німецьких підприємств поняття «управлінський облік» відсутнє, бухгалтерський облік чітко поділяється на фінансовий і виробничий. Німецька ж економіка застосовує контролінг в якості принципово нового явища в системі управління.

Історичні джерела та свідчення виникнення та розвитку контролінгу свідчать про його зародження при королівських дворах Англії та Франції. З часом окремі функції управління відокремилися, що призвело до формування самостійних систем, зокрема: планування, внутрішнього контролю тощо. Діяльність цих інститутів у більшості розвинутих країн Європи служить інтересам менеджерів в управлінні бізнесом, і відповідно контролінг як наука не має там першочергового значення. Але в США та Німеччині його

значення зростає, що пов'язано з історичними особливостями розвитку систем бухгалтерського обліку в цих країнах і певними особливостями системи оподаткування.

Контролінг як передумова становлення та розвитку інформаційних систем склався історично. Бухгалтерський облік довгий час був лише засобом реєстрації господарських операцій і складання фінансової звітності з використанням подвійної бухгалтерії. Проте вже на початку ХХ століття традиційний облік уже не міг повною мірою задовольнити потреби управління в умовах загострення конкуренції, технічної складності й організації бізнесу.

Більшість науковців стверджують, що бухгалтерський облік не може одночасно мати аналітичні та контрольні властивості, а також інформаційні функції. Тому, крім системи обліку, формується інструментарій контролінгу.

Коригуючу місію щодо розвитку контролінгу справила світова економічна криза. Роки депресії привели до сприйняття того, що успішне управління корпоративною діяльністю пов'язане насамперед із підвищеною увагою до внутрішнього економічного планування та обліку. У свою чергу, це призвело до фундаментальної еволюції у сприйнятті контролінгу. Якщо на початку домінували історичні та бухгалтерські погляди на контролінг, зокрема щодо врахування та коригування економічних подій, які вже відбулися, то з часом вказані функції трансформувалися, особливо в напрямку майбутніх запланованих подій.

Таким чином, можна з упевненістю констатувати, що в Україні необхідно в найкоротші терміни запроваджувати систему контролінгу. Основними передумовами ми вважаємо: 1) нестабільність внутрішніх і зовнішніх факторів формує додаткові вимоги до системи управління бізнесом 2) необхідно сформувати нову та ефективнішу систему управління, яка б забезпечувала гнучкість і надійність діяльності компаній; 3) серйозні зміни в підходах до інформаційного забезпечення менеджерів усіх рівнів; 4) відсутність адекватних альтернатив управлінських рішень; 5) дестабілізуючий вплив воєнного стану.